

ПСИХОЛОГО – ПЕДАГОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ ДІТЕЙ

Валерій ГРИЦЮК

Кіровоградський державний педагогічний університет ім. Володимира Винниченка

Актуальність. Розглядаючи молодший шкільний вік з позиції діяльнісного підходу у формуванні особистості і, виходячи з розуміння інтегруючого значення провідної функції, яка характеризує особистість на кожному етапі, можна зробити висновок, що провідною діяльністю дітей молодшого шкільного віку є навчально-ігрова.

Молодший шкільний вік, на нашу думку, має особливе значення, бо це період найбільш активного розвитку морально-вольових проявів, становлення характеру, а головне - оволодіння комплексом соціальних та побутових ролей дорослої людини, включаючи громадські та професійно-трудові.

На ігровий стан дитини впливають різні фактори - необхідність адаптації до умов більш складних, ніж ті, що були під час попередньої діяльності, підвищені вимоги до самостійних проявів тощо.

Мета роботи: дослідити психолого-педагогічні умови формування ігрової діяльності розумово відсталих дітей молодшого шкільного віку.

Концепція готовності неначе інтегрує ряд феноменологічних планів у становленні і розвитку дитини. Фахівці з проблеми готовності до учення і гри, як одного з проявів навчальної діяльності, виділяють дві взаємопов'язані суттєві сторони, а саме:

- 1/ психологічну готовність;
- 2/ підготовленість.

Підготовленість, як суттєва сторона готовності, виявляється в конкретних знаннях і навичках загальноосвітньої та фізичної підготовки, наявності відповідних морально-вольових якостей. Саме тому в процесі експерименту нами вирішувались спеціальні завдання:

- дослідження психолого-педагогічних умов формування ігрової діяльності;
- створення ефективної системи формування спеціальних мотиваційних утворень;
- втілення розробленої методики в навчально-виховну шкільну роботу;
- надання методичних рекомендацій з питань ігрової діяльності розумово відсталих молодших школярів.

Матеріали і методи дослідження. Поставлені завдання ми виконували в процесі побудови і апробації емпіричної системи формування ігрової діяльності олігофренів. Така система базувалась на певних принципах, серед яких були:

- а/ принцип єдності свідомості та діяльності;
- б/ принцип редукції;
- в/ принцип адекватності;
- г/ принцип особистісного підходу;
- д/ системно структурний принцип.

Як відомо, принцип єдності свідомості та діяльності є базовим у педагогічній науці. Переконавання - психолого-педагогічні утворення, які індивід набуває свідомо. Тому, в нашому експерименті цей процес проходив безпосередньо в ігровій діяльності.

Принцип редукції проявляється в зведенні одних якісних характеристик і станів об'єктів до інших з метою пояснення невідомого через співставлення його з тим, що значно простіше й досліджене достатньою мірою. В нашому дослідженні цей принцип реалізовувався в порівняльному аналізі умов формування фізичної та розумової діяльності аномальної дитини під час рухливих ігор.

При створенні методики формування ігрової діяльності нами були визначені певні умови та виділені закономірності ігрового процесу.

Як показали наші дослідження ігрового процесу аномальних дітей, динамічні енергетичні коливання функціональних систем суттєво залежать від біологічних факторів, особливо нейродинаміки, наявності психофізіологічних комплексів. Однак, вирішальним у формуванні ігрової діяльності як функціональної системи психіки людини є не біологічні чинники, а соціально-обумовлений комплекс цілей і завдань, яких повинен досягти індивід в процесі власної ігрової активності.

З позицій цієї прогностики запропонована нами складна трьох-ступенева експериментальна програма навчання розумово відсталих дітей рухливим іграм повинна мати спеціальне психолого-педагогічне забезпечення. Його роль виявляється передовсім у формуванні навичок і операцій, необхідних для вирішення фізичних, інтелектуальних, психологічних і трудових завдань. Теза Л.С.Виготського /1936/ про те, що навчання повинно вести за собою розвиток і, ніби піднімає його на більш високу ступінь - є для нашого дослідження основоположною по відношенню до тактики, спрямованої на створення у розумово відсталих дітей довільних форм регуляції, способів соціальної адаптації, трудових та побутових навичок, соціально-прийнятих форм поведінки.

Психіку дитини по відношенню до результативності ігрового навчання ми розглядаємо як "функціонально-рухливий орган", що формує окремі психічні функції і набір тих чи інших рухових операцій.

Ступінь сформованості основних психічних функцій у молодших розумово відсталих школярів відображав інтегративний результат ігрового навчання впродовж нашого експерименту і залежав від комплексу цілей навчання, інтелектуальних та практичних навичок і широти соціального досвіду набутого в ньому.

Як показав наш досвід успішність ігрової діяльності має залежати лише від певного рівня сформованості системи інтелектуальних дій:

- утримання образу /завдання/ в пам'яті;
- засвоєння заданого ігрового способу дії.

В якості стимулу до дії в даному завданні використовувалася процесуальна психологічна готовність і мотивація.

Психологічна готовність набагато складніша, ніж підготовленість і потребує тривалих і різноманітних заходів по її формуванню.

Дефектологічна наука розглядає психологічну готовність як сталу характеристику особистості, як "цілісне виявлення особистості", що включає певні знання предмету, проєктивні, конструктивні вміння, загальні та спеціальні здібності, як інтегративне поняття, яке характеризується складною динамічною структурою взаємопов'язаних особистісних компонентів, спроможність до самооцінки ігрової діяльності.

Психологічна готовність - це система значимих для досягнення мети якостей особистості, що характеризуються:

- 1) позитивним ставленням до діяльності;
- 2) особливостями психічних процесів і емоційно-вольової сфери, потрібних для здійснення довільної діяльності;

- 3) знання, уміння, навички;
- 4) характерологічні риси особистості.

Позитивне ставлення до діяльності і ігрової, зокрема, являючись енергетичним компонентом, виконує мотиваційно-цільову, функцію, яка спонукає в здійсненні діяльності і складає першу групу якостей особистості. Друга група якостей (особливості психічних процесів, емоційно-вольової сфери; знання, уміння, навички, характерологічні риси особистості) необхідна для виконавчої регуляції діяльності.

В структурі психологічної особливе місце відводиться інтелектуальній готовності, яка є об'єднуючою ланкою між компонентами виконавчої регуляції діяльності. Це обумовлює значимість її формування для становлення всієї готовності.

Наявність готовності - це найважливіша умова успішного виконання будь-якої діяльності. Готовність до ігрової діяльності є особливий психічний стан, коли у суб'єкта, створюється структура певних дій і стала спрямованість на їх виконання.

Така концепція готовності надає можливість стверджувати, що особистість готують для певних дій в ігрових ситуаціях, особливу роль тут набувають різного роду педагогічні механізми "управління станом".

Розкриваючи структуру психологічної готовності до ігрової діяльності, ми визначили, що така готовність передусім виявляється у позитивному ставленні до гри, і має основні компоненти - спрямованість і усвідомлення мотивів гри та потребу в ній. Вона виховується не окремими, ізольованими один від одного заходами, а їх системою, в якій провідна роль належить безпосередній участі розумово відсталих учнів в ігровій діяльності.

Результати дослідження. Отже, до складу "ядра гри" в експериментально-навчальному дослідженні ми включили такі компоненти:

- а) пізнавальні (розуміння ігрових завдань, оцінка їх значимості, знання способів їх вирішення тощо);
- б) емоційні (впевненість в успіху),
- в) мотиваційні (потреба успішно виконувати ігрові завдання, інтерес до процесу їх вирішення, прагнення досягти успіху і показати себе з кращого боку);
- г) вольові (мобілізація сил, подолання різних сумнівів тощо).

В дослідженні ми використовували спеціальні наукові розвідки з питань мотиваційної сфери. Загальна теорія мотиву, розроблена В.Г.Асеевим, І.Д.Бехом, О.М.Леонтьєвим розглядає, по-перше, мотивацію в єдності об'єктивного і суб'єктивного, по-друге, в контексті діяльнісного підходу.

Рекомендації. Необхідно, щоб вчитель акцентував увагу учнів на перших, поки ще незначних досягненнях, визначав переможців, пояснюючи за рахунок яких факторів вдалося досягти успіху, вводив моральне стимулювання і робив доступною для учнів системою оцінки ігрової діяльності, включаючи молодших школярів в оцінювальні дії та судасня.

Література

1. Асеев В.Г. Мотивация поведения и формирования личности. - М.: Мысль, 1976. - 158 с.
2. Бех И.Д. Работа головний вихователь школярів: Психологічний аспект трудового виховання молодших школярів. - К.: Знання, 1983. - 32 с.
3. Выготский Л.С. Игра и ее роль в психическом развитии ребенка // Вопросы психологии. - 1966. - № 6.
4. Выготский Л.С. Проблема умственной отсталости. Избранные психологические исследования. - М.: АПН РСФСР, 1956.

5. Леонтьев А.Н. Психологические основы дошкольной игры // Советская педагогика, 1944. - № 8-9.

Abstract. The analysis of a status of a question of pedagogical maintenance of game activity mentally retarded of children is submitted. The system of formation special of educations and recommendation for use of mobile games is developed.

Key words: game, psychological readiness, mentally retarded children, motive.

МАНУАЛЬНИЙ М'ЯЗОВИЙ ТЕСТ – ЕФЕКТИВНИЙ СПОСІБ ВИЗНАЧЕННЯ СИЛИ М'ЯЗІВ ДЛЯ ОСІБ З УРАЖЕННЯМ СПИННОГО МОЗКУ

Степан КОБЕЛЄВ

Львівський державний інститут фізичної культури

Постановка проблеми. З кожним роком число отриманих травм хребта та спинного мозку неухильно росте. За даними статистичного аналізу лікувальної роботи нейрохірургічний відділень України за 2002 рік травму хребта та спинного мозку в середньому отримало 2066 осіб, тобто щодня травмується 5 – 6 людей. Що до людей, які сідають у візок чи користуються ортопедичними засобами, сумарна статистика не проводилась.

Травми хребта не рідко супроводжуються порушенням функції спинного мозку, яке проявляється у вигляді паралічів та парезів з розладами чутливості[3]. Варто сказати, що рухова активність таких людей різко знижена.

На думку багатьох учених, втрата рухової активності, особливо при порушенні функції спинного мозку, сприяє таким ускладненням як контрактури, атрофія м'язів, зниження серцево -судинної витривалості та інше[6,7].

Рухові дисфункції в таких випадках роблять людину залежною в самих простих та нескладних діях, таких як самостійне одягання, приймання їжі, не говорячи про ходьбу та переміщення загалом[7]. Спосіб життя таких людей різко змінюється, як з погляду фізичного стану так і в соціальному та психологічному відношенні. В них з'являється страх втрати роботи, друзів, сім'ї та незалежності в житті. До числа факторів, що сприяють відновленню та функціонуванню нервової системи і підвищенню функціональних можливостей, варто віднести рухову активність[8]. Саме рухова активність здатна вирішити та зупинити катастрофічне зростання інвалідизації серед потерпілих.

Для підтримання рухової активності та запобігання ускладненням у цих хворих необхідно займатись фізичними вправами, вдосконалювати та набувати необхідні навички самостійності, чітко дотримуватись режиму дня, відпочинку та дозування фізичного навантаження[2].

При проведенні занять з фізичної реабілітації дозування фізичного навантаження та рухової активності осіб з ураженням спинного мозку значною мірою обмежується фізіологічними показниками, режимами та стадіями одужання, станом діяльності м'язової системи, опорно-рухового апарату. Обмежуються